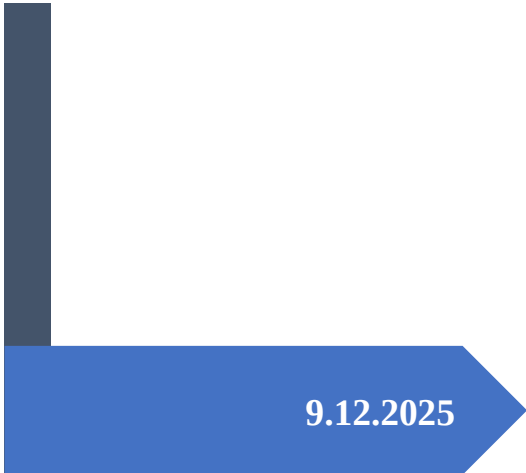

A dark blue vertical bar runs down the left side of the page. A blue arrow points to the right from this bar, containing the date.

9.12.2025

Kolektivne identitete in stanovska družba med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj (ARIS J6-60104, 2025–2027): **2. delavnica projektne skupine**

Several thin, curved lines in shades of blue and grey sweep upwards from the bottom left corner of the page.

Gosposka in Križevniška dvorana ZM GIAM ZRC
SAZU
GOSPOSKA ULICA 16, LJUBLJANA

Kolektivne identitete in stanovska družba med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj (ARIS J6-60104, 2025–2027):

2. delavnica projektne skupine

Posamezni prispevki: Boris Golec, Izidor Janžekovič, Marko Kambič, Marija Klobčar, Vanja Kočevar, Neva Makuc

Organizacija: ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa

Uredil: Vanja Kočevar

Oblikovanje in postavitev: Vanja Kočevar

Izdal: ZRC SAZU Zgodovinski inštitut Milka Kosa

Založila: Založba ZRC; ZRC SAZU

Za založbo: Oto Luthar

Glavni urednik založbe: Aleš Pogačnik

Prva e-izdaja.

Ljubljana 2025

Zbornik povzetkov prispevkov delavnice je izšel v okviru raziskovalnega programa P6-0437 – *PODOBA – BESEDA – ZNANJE. Življenje idej v prostoru med vzhodnimi Alpami in severnim Jadranom 1400-1800* in raziskovalnega projekta J6-60104 – *Kolektivne identitete in stanovska družba med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj*, ki ju iz državnega proračuna sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

Digitalna verzija (pdf) je pod pogoji licence CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:

<https://zimk.zrc-sazu.si/sl/programi-in-projekti/kolektivne-identitete-in-stanovska-druzba-med-srednjo-in-jugovzhodno-evropo-od>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 221682691](#)

ISBN 978-961-05-0941-7 (PDF)

**Kolektivne identitete in stanovska družba
med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od
iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj
(ARIS J6-60104, 2025–2027):**

2. delavnica projektne skupine

**Ljubljana, Gosposka in Križevniška dvorana ZM GIAM
ZRC SAZU, Gosposka ulica 16,**

9. december 2025

Ljubljana, 2025

Vsebina

Marko Kambič: Ženske v srednjeveškem kazenskem materialnem pravu na teritoriju danes slovenskih primorskih mest in primerjava njihovega položaja s kontinentalnim delom Slovenije.....	1
Neva Makuc: Goriška deželna zavest skozi prizmo meje	2
Boris Golec: Kolektivna identiteta Ljubljane in Ljubljančanov v luči mestne toponimike: Ulična imena v predindustrijski dobi in njihova dediščina.....	3
Marija Klobčar: Oger, Ogri in vprašanje kolektivnih identitet	4
Izidor Janžekovič: Vpliv turškega strahu oziroma turške nevarnosti na oblikovanje evropske kolektivne identitete v zgodnjem novem veku	5
Vanja Kočevlar: Trubarjeva Slovenska Deshela kot indikator kolektivne identitete.....	6
Seznam referentov:	7

Povzetki referatov

Marko Kambič: Ženske v srednjeveškem kazenskem materialnem pravu na teritoriju danes slovenskih primorskih mest in primerjava njihovega položaja s kontinentalnim delom Slovenije

V primorskih istrskih mestih ženska kolektivna identiteta na področju civilnega prava odstopa od splošne slike podrejenosti moškemu (bodisi očetu ali možu), kot jo izrisujejo razmerja v kontinentalnem delu Slovenije. Samostojen premoženjskopравни položaj je posebej poudarjen v Piranu. Vprašanje je, ali ima to dejstvo kakšen vpliv tudi na kazenskopравни položaj žensk. Preliminarni pregled odkriva sliko, ki je podobna kontinentalni, čeprav se nomotehnični pristop in predpisane kazni na obeh teritorijih delno razlikujejo, viri kazenskega materialnega prava ženske in moške obravnavajo načeloma enako. Tako kot v kontinentalnem delu prihaja do razlikovanja med moškimi in ženskami predvsem v načinu izvršitve najhujših kazni. V kazenskopravnih normah obeh teritorijev, ki sta sicer pripadala različnim upravnim in političnim tvorbam, glede obravnave žensk torej ni zaznati bistvenih konceptualnih razlik. Iz povedanega lahko sklepamo, da je bilo kazensko pravo že po svoji naravi dejavnik, ki je na svojem področju dokaj zgodaj izenačil pravni položaj moških in žensk. Njegov vpliv na oblikovanje kolektivne identitete žensk je bil zato vsaj na področju postavljenega prava omejen in to na obeh obravnavanih teritorijih.

Neva Makuc: Goriška deželna zavest skozi prizmo meje

V okviru raziskovalnega projekta *Kolektivne identitete in stanovska družba med Srednjo in Jugovzhodno Evropo od iznajdbe tiska do pojava narodnih gibanj* poteka tudi preučevanje tematike goriške deželne zavesti v novoveškem obdobju. Pri tem se kaže nujnost upoštevanja specifičnega značaja goriške grofije oziroma njene večstoletne lege tik ob meji z Beneško republiko. Avtorica bo na kratko izpostavila pomen sodobnih obmejnih študij in posebnost raziskovanja goriške zgodovine, kar se odraža tudi na področju kolektivnih identitet.

Boris Golec: Kolektivna identiteta Ljubljane in Ljubljančanov v luči mestne toponimike: Ulična imena v predindustrijski dobi in njihova dediščina

Ulična imena, vključno z imeni trgov in cest, ki jih srečujemo v zgodovinskih središčih mest, nazorno izpisujejo preteklost urbanih naselij, v vsakem času pa so tudi odraz njihove identitete. Nekatera imena so obrtniška, druga svetniška, trgi se med seboj velikokrat razlikujejo z antonimi stari–novi, veliki–mali, zgornji–spodnji, in šele poimenovanje po določeni zgodovinski osebnosti praviloma priča, da gre za mlajše ime, največkrat iz druge polovice 19. stoletja. Ko v ta kontekst postavimo Ljubljano in skušamo v njej poiskati toponimiko iz časov obzidanega mesta (do konca 18. stoletja) ali izpred srede 19. stoletja, ko je mesto pospešeno zakorakalo v industrijsko dobo, se pokažejo velike razlike v kontinuiteti in ohranjenosti starih imen v primerjavi z drugimi prestolnicami. Današnja toponimika daje zavajajoč vtis, da je starih imen ulic, cest in trgov več, kot jih je v resnici, na drugi strani pa nimamo občutka, da smo v mestu s krščansko tradicijo.

Marija Klobčar: Oger, Ogri in vprašanje kolektivnih identitet

Raziskava problemsko izhaja iz pripovedne pesmi *Godec pred peklom* in ob analizi njenih različic išče povezavo med likoma, ki v različnih variantah nastopata v isti vlogi – med kraljem Davidom in kraljem Matjažem. Pri tem ugotavlja, da so v ozadju teh povezav romanja v Aachen in Köln in posebne pravice Slovencev na teh romanjih, zato analizira vlogo Karla Velikega v slovenski zgodovini in folklornem izročilu, hkrati pa tudi lik kralja Davida. Ob odkrivanju teh sledi osvetljuje prezrt zgodovinski odziv Slovencev na smrt Karla Velikega ter ga umešča v širši evropski kontekst. Hkrati izostri vprašanje kolektivne identitete Slovencev oziroma etnonima *die Ungern*, Ogri, ki se predvsem v povezavi z romanji v Kelmorajn nanaša na Slovence, v povezavi s spečim Ungerjem na Dance, v Zahodni Evropi pa *Ogier* še danes velja za negativni lik, s katerim so vzgajali otroke.

Izidor Janžekovič: Vpliv turškega strahu oziroma turške nevarnosti na oblikovanje evropske kolektivne identitete v zgodnjem novem veku

Turški strah označuje izrazito občutenje nevarnosti pred osmansko ekspanzijo, ki je med 15. in 17. stoletjem postalo eno osrednjih kolektivnih čustvenih, političnih in kulturnih fenomenov evropskega prostora ter pomembno vplivalo na oblikovanje njegove kolektivne identitete. Predvsem po padcu Konstantinopla 1453 se je Evropa soočila z občutkom, da nevarnost ne prihaja več od daleč, temveč neposredno ogroža njen kontinent in krščansko identiteto. Turški strah je bil hkrati realen in umetno spodbujen, a prav stičišče med Srednjo in Jugovzhodno Evropo je bilo najbolj izpostavljeno. Grožnja je bila namreč realna, saj so osmanske vojske redno plenile, ugrabljale in zasušnjevale. Hkrati sta svetna oblast in Cerkev, tako katoliška kot protestantske, izkoristili diskurzivno in propagandno vrednost te realne grožnje, da sta utrdili svojo legitimnost, spodbudili pobiranje davkov ter disciplinirali prebivalstvo. Toda turški strah ni nastal iz nič, ampak se je naslonil na staro tradicijo strahu pred »barbari z Vzhoda«, ki sega od Hunov in Avarov do Mongolov. Ti stereotipi o nasilnosti, krvoločnosti, pohlepu, spolni nebrzdanosti in brezbožnosti so bili zlahka preneseni na Osmane, ki so predstavljali najnovejšo vzhodno grožnjo. Evropski imaginarij je tako Turke videl kot dediče Skitov in Hunov, kot pol-človeške in polživalske »stepne« sovražnike.

Vanja Kočevar: Trubarjeva Slovenfka Deshela kot indikator kolektivne identitete

Pomemben dokaz o obstoju slovenske etnične kolektivne identitete v predmodernih obdobjih predstavlja proces teritorializacije slovenskega etnonima. Kljub manku političnoupornega okvira je slovensko poimenovanje namreč postal pokrajinski koncept, ki so ga poznosrednjeveški viri označevali z različicami latinskega horonima *Sclavonia* in nemškega poimenovanja *Windischland*. S pojavom slovenske protestantske književnosti so v drugi polovici 16. stoletja nastali tudi prvi znani zapisi slovenskih integralnih označevalcev za slovenski etnični prostor. V protestantski literaturi naletimo na besedno zvezo »slovenska dežela« (*Slovenfka Deshela*) in njeno množinsko različico »slovenske dežele« (*vtih slouenskih deshelah*). Analiza, opravljena na podlagi Listkovne kartoteke za slovenski knjižni jezik 16. stoletja, je pokazala, da sta se obe obliki – edninska in množinska – med letoma 1555 in 1595 v protestantski literaturi pojavila 22-krat, in sicer v 16 knjigah.

Seznam referentov:

dr. Boris Golec

ZRC SAZU Zgodovinski inštitut Milka Kosa

boris.golec@zrc-sazu.si

dr. Izidor Janžekovič

izidor.janzekovic@gmail.com

dr. Marko Kambič

Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani

marko.kambic@pf.uni-lj.si

dr. Marija Klobčar

ZRC SAZU Glasbenonarodopisni inštitut

marija.klobcar@zrc-sazu.si

dr. Vanja Kočevar

ZRC SAZU Zgodovinski inštitut Milka Kosa

vanja.kocevar@zrc-sazu.si

dr. Neva Makuc

ZRC SAZU Zgodovinski inštitut Milka Kosa

neva.makuc@zrc-sazu.si

